

Mysli na budúcnosť, staraj sa o prírodu

Rada Európy a ochrana prírody

V. Figusch, J. Zacharová, M. J. Lisický, M. Ciranová: Look to the Future, Look after Nature. Council of Europe and Nature Conservation. Život. Prostr., Vol. 29, No. 4, 177–179, 1995.

Nature conservation has been shaped in the programme of the Council of Europe (CoE) since the early sixties. During this period following results has been achieved: creation of network of biogenetic reserves (286 in 17 countries), awarding the European Diploma to well-preserved protected areas, foundation of Standing Committee for the Conservation and Management of the Environment and natural habitats (CDPE) and several groups of experts (for example for protected areas, soil, landscape, invertebrate, etc.), opening of the Centre Naturopa in Strasbourg, adoption of the Bern Convention (Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats), as well as the European Conservation Strategy. The Council of Europe worked out Water Charter, Declaration of Principles on Air Pollution Control, 36 resolutions, some hundred recommendations, and expert studies and monographs. More than 30 seminars, conferences and colloquies have been organized with its auspices.

The Slovak Republic having enjoyed the full membership of the CoE since 30 June 1993, has been engaged in the above mentioned activities. It has delegates in 3 groups of experts, in Standing Committee of the Bern Convention, Centre Naturopa and others).

Revue Životné prostredie interviewed the Director of the Information and Documentation Centre of the CoE, Mr. Ing. Viliam Figusch, who informed about the activities of the Centre with special attention to the ENCY.

Ochrana prírody má stále miesto v programe Rady Európy (RE) a logicky patrí medzi 11 hlavných oblastí jej záujmu, ktorými sú: demokracia - sloboda a základné práva, médiá a komunikačné prostriedky, legislatívna spolupráca, sociálne a ekonomické aspekty rozvoja, zdravie, vzdelávanie, kultúrne dedičstvo, šport, mládež, miestna samospráva, životné prostredie a územné plánovanie.

RE bola jednou z prvých medzivládnych organizácií zdôrazňujúcich potrebu ochrany prírody. Už v 60. rokoch iniciovala vytvorenie siete biogenetických rezervácií, do ktorej bolo zaradených 286 rezervácií v 17 krajinách (k 1. 1. 1993). S cieľom zapojiť do programotvorného a rozhodovacieho procesu všetky členské krajiny začal pri RE pôsobiť Riadiaci výbor pre ochranu a manažment životného prostredia a prírodných stanovišť (CDPE). V r. 1967

vzniklo na jej pôde osobitné informačné stredisko pre oblasť ochrany prírody, ktoré neskôr rozšírilo svoju činnosť pod názvom Naturopa. V zmysle záverov 2. konferencie ministrov životného prostredia (Brusel, 1976) sa rozhodlo o vytvorení účinného právneho nástroja na medzinárodnú ochranu rastlín a živočíchov v Európe. O tri roky neskôr bol Dohovor o ochrane európskych voľne žijúcich organizmov a prírodných stanovišť, tzv. Bernský dohovor, otvorený na podpis. K 30. 9. 1994 ho podpísalo a ratifikovalo 31 krajín (Slovenská republika je zatiaľ iba signatárskym štátom, dohovor ešte neratifikovala). Počas 6. konferencie ministrov životného prostredia v Bruseli r. 1990 sa prijal ďalší zásadný dokument - Európska stratégia ochrany prírody.

Okrem toho RE vydala Chartu o vode (1968), Deklaráciu o princípoch kontroly znečistenia ovzdušia (1968),

Európsky diplom pre krajinne oblasti, národné parky a prírodné rezervácie s dobrou úrovňou starostlivosti (1965), 36 rezolúcií a 100 odporúčaní, ktoré by mali členské krajiny dodržiavať pri využívaní prírodných zdrojov a ich ochrane. Odporúčania RE pre členské krajiny podliehajú schváleniu najprv v Stálom výbore pre ochranu a manažment životného prostredia a prírodných stanovišť (CDPE) a neskôr vo Výbore ministrov, ktorého členmi sú ministri zahraničných vecí členských krajín. Výbor ministrov sa vyjadruje i k ďalším dôležitým rozhodnutiam, ako napr. udeľovaniu Európskeho diplomu.

Za uplynulých 30 rokov vydala RE modelové zákony pre rôzne zložky životného prostredia, niekoľko štúdií a monografií, napr. o ohrozených druhoch stavovcov, bezstavovcov, vyšších rastlín a machorastov, o charakteristických prírodných stanovištiach Európy a o pôdach. Zorganizovala viac ako 30 odborných seminárov a kolokvií, ktoré nielen prispeli k vzájomnému poznaniu a výmene skúseností, ale dali podnet aj k vypracovaniu mnohých odporúčaní a rezolúcií.

Rezolúcie, odporúčania a odborné publikácie RE sú tiež výsledkom činnosti expertných tímov. V oblasti ochrany prírody pôsobia skupiny expertov na chránené územia, vidiek, život v prírodnom prostredí a krajinu, ochranu pôdy, cestovný ruch a životné prostredie, geneticky pozmenené organizmy a odborné skupiny súvisiace s Bernským dohovorom (pre obojživelníky a plazy, pre bezstavovce). Ad hoc vznikajú aj ďalšie skupiny expertov, napríklad na tvorbu európskej stratégie biologickej a krajinej diverzity. Na práci troch skupín expertov, CDPE, Stáleho výboru Bernského dohovoru a strediska Naturopa sa podieľa aj Slovenská republika, najmä po prijatí za člena (30. 6. 1993).

Jana Zacharová

R. 1994 začalo svoju činnosť na Slovensku Informačné a dokumentačné stredisko o Rade Európy. Keďže je zároveň sponzorom viacerých aktivít v rámci Európskeho roku ochrany prírody, požiadali sme o rozhovor jeho riaditeľa, Ing. Viliama Figuscha.

Životné prostredie: Mohli by ste našim čitateľom priblížiť poslanie a aktivity Vašej inštitúcie?

V. Figusch: Informačné a dokumentačné stredisko vzniklo preto, aby sa novým členským štátom umožnil prístup k výsledkom činnosti Rady Európy a aby ich aj priebežne informovalo o jej činnosti. V podstate ide o kontakt so širokou verejnosťou, pretože štátne inštitúcie majú priame kontakty a väzby na RE. Ostatná verejnosť má prístup k materiálom pomerne obmedzený. Týka sa to viacerých

oblastí, v ktorých je RE činná, teda okrem vzdelávania, právnej spolupráce európskych štátov, zostavovania rôznych dohovorov, t. j. multilaterálnych zmlúv a pod. V oblasti životného prostredia bol napr. prijatý už spomínaný tzv. Bernský dohovor (1979). V našom stredisku sa možno dozvedieť, ktoré štáty ho ratifikovali, resp. sú jeho účastníkmi stranami a pod.

Životné prostredie: Dokumenty máte tu a postupne evidujete, kto dohovory ratifikuje?

V. Figusch: Áno, je tu tabuľka, kde je presne uvedené, kedy, kto, ktorý dohovor ratifikoval, s akými výhradami atď. Dohovorov je takmer 150 a vlastne nahrádzajú asi 75 000 bilaterálnych zmlúv, to je ich hlavný význam. Pristúpením k dohovoru sa krajina stane účastníckym štátom a ušetrí si námahu s vypracovaním bilaterálnych zmlúv.

Životné prostredie: Akým spôsobom možno u Vás získať informácie?

V. Figusch: Záujemca tu nájde materiály obvykle vo francúzskom a anglickom jazyku (úradných jazykoch Rady Európy), preložených materiálov je veľmi málo. Naše dokumenty sú určené zásadne na prezenčné štúdium, ale na požiadanie vyhotovíme kópie. 20 strán kopírujeme zadarmo, ostatné si musí záujemca zaplatiť.

Životné prostredie: Okrem toho, že tu archivujete a sprístupňujete materiály, robíte aj nejaké vlastné akcie, napr. usporadúvate prednášky zahraničných odborníkov alebo niečo podobné?

V. Figusch: Plánujeme napr. pozvať odborníkov za okrúhly stôl a vecne diskutovať o textoch Rady Európy, ktoré sa týkajú nejakej aktuálnej problematiky. Takýto okrúhly stôl máme naplánovaný na tému menšinových práv, resp. práv menšín, niečo podobné by sa dalo urobiť aj v environmentálnej oblasti, napr. v súvislosti s prebiehajúcou kampaňou v oblasti ochrany prírody. Nedávno prijalo Parlamentné zhromaždenie RE dokument o environmentálnej výchove a vzdelávaní. Aj to, ako by sa dal uplatniť u nás, by mohlo byť predmetom diskusie pri okrúhlym stole.

Životné prostredie: Má Informačné a dokumentačné stredisko o Rade Európy aj pobočky v iných mestách na Slovensku?

V. Figusch: Nechceme zostať len v Bratislave, organizujeme sekundárnu sieť po celom Slovensku. Chceli by sme mať v univerzitných mestách v každej vedeckej knižnici informačný bod. Prvý by mal fungovať už asi o dva mesiace vo Zvolene, v knižnici Vysoké školy lesníckej a drevárskej. Bude zrejme viac zameraný na environmentálnu oblasť. Tam bude k dispozícii pracovná stanica verejnej datovej siete, ktorá bude spojená s nami, a tak bude možná i vzájomná komunikácia. Záujemca si môže akýkoľvek dokument vyžiadať cez elektronickú poštu (E-mail), ak nebude už priamo k dispozícii v našej databáze. Prostredníctvom scanneru mu budeme môcť text odoslať.

Životné prostredie: Rada Európy vyhlásila rok 1995 za Európsky rok ochrany prírody, so špeciálnym zameraním na nechránené územia. Rozhlas však vysiela pri tejto príležitosti sériu relácií o chránených územiach, konkurz na striebornú dvestokorunovú mincu dopadol podobne ...

V. Figusch: Aj na známkach sú vyobrazené chránené druhy z chránených území. Do istej miery je to nepochopenie myšlienky ENCY 1995. Alebo je to jednoduchšie?! Chránenej prírode sa venuje odborná pozornosť, zatiaľ čo tá ostatná - nechránená - nemá až takú odbornú sledovanosť, a teda tým ťažšie sa o nej hovorí i píše. O to viac si preto cením niektoré aktivity ochrancov prírody.

Životné prostredie: Napríklad aké?

V. Figusch: Tie, ktoré prispievajú k čistote, zachovaniu charakteristického rázu krajiny a k harmónii, ktorú človek pociťuje pri vstupe do prírodného prostredia. Nemusia to byť veľké činy - opravený mlyn, odstránenie divokej skládky, vyčistenie potoka - podporia však príťažlivosť našej krajiny aj pre zahraničných návštevníkov. Rozvoj rôznych foriem tzv. mäkkej turistiky, vidieckej či agroturistiky, ktorá by rešpektovala životné prostredie a kvalitu života podporuje vo svojich dokumentoch aj RE. Zdôrazňuje sa

v nich regulovanie tzv. masového turizmu, pretože môže mať za následok znečistenie krajiny, vôd, poškodenie prostredia, stratu kultúrnej identity...

Životné prostredie: Čím prispeje Vaše stredisko k Európskemu roku ochrany prírody?

V. Figusch: Môžeme pomôcť pri propagácii pôvodnej myšlienky ENCY 1995, zúčastníme sa aj na niektorých konkrétnych akciách. Rozhodli sme sa napr. pomôcť pri organizácii verejného podujatia, ktorým sa otvorí revitalizácia Štrkoveckého jazera.

Ďakujeme za rozhovor

**Mikuláš J. Lisický
Marta Ciranová**

Informačné a dokumentačné stredisko o Rade Európy
Klariská 5, P. O. Box 217
810 00 Bratislava
tel.: 07-33 57 52, fax: 07-33 56 72